

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ДАНАНГСКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
(РЕСПУБЛІКА В'ЄТНАМ)
ВАРШАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ (УКРАЇНА)

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**
(матеріали V Міжнародної науково-методичної конференції)

3-4 лютого 2022 р.

*Центр підвищення кваліфікації
та сучасних освітніх технологій*

Одеса ONEU 2022

Гейна О. В.
доцентка кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки
Ковальська Н. А.
старша викладачка кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «РОСІЙСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА»

Сучасне суспільство, суспільство інформаційних технологій, зацікавлене в тому, щоб його громадяни були здатні самостійно активно діяти, ухвалювати рішення, швидко адаптуватися до умов життя, що постійно змінюються. Аналіз процесів розвитку університетської освіти дозволив виокремити такі основні тенденції: а) сучасні соціокультурні умови диктують самоцінність ідеї безперервної освіти, коли перед студентами ставиться головне завдання – постійне самовдосконалення, збагачення скарбниці набутих знань; б) за умов активної інформатизації суспільства потрібні принципові зміни організації освітнього процесу, як от: скорочення аудиторного навантаження, заміна пасивного слухання лекцій зростанням частки самостійної роботи студентів; в) основна увага зосереджується не на процесі викладання (як це було раніше), а на навчанні як самостійній діяльності студентів.

Важливо наголосити, що навчання студента – це самоосвіта індивіда з власної ініціативи, систематична, керована викладачем самостійна діяльність студента, яка стає домінуючою і вкрай важливою у подальшому кар'єрному зростанні.

Практичне володіння іноземною мовою – одна з найважливіших характеристик будь-якого профілю. Роль мови не втрачає своєї вагомості й у нинішніх умовах. Удосконалення її форм особливо важливе у немовному вузі, оскільки кількість аудиторних годин, що відводяться на вивчення іноземної мови, набагато менша, ніж у мовному. Вагомим процесуальним компонентом навчання має стати використання інформаційних технологій у самостійній роботі. Саме це зможе підготувати студентів – майбутніх інженерів, менеджерів, працівників гуманітарної сфери до подальшого самостійного вивчення іноземної мови протягом усього життя відповідно до власних життєвих завдань.

Однією з пріоритетних умов ефективності самостійної роботи є наявність методичної бази – спеціальних навчальних матеріалів, текстів і завдань, що повинні забезпечувати їх самостійне виконання студентами під керівництвом або без керівництва викладача. Важливо зазначити, що для покращення й удосконалення навчального процесу потрібно мати значну кількість навчальних матеріалів для організації та проведення самостійної роботи студентів у межах навчальної дисципліни «Російська мова як іноземна». Враховуючи те, що самостійна робота постає реальним діючим компонентом навчального процесу, наявність відповідних навчальних комплексів для самостійної роботи виведе навчання російській мові на якісно новий рівень, мобілізує здатність студентів працювати самостійно з метою отримання навичок у різних видах мовленнєвої діяльності, а в подальшому надасть можливість молодому спеціалісту не тільки знайти різноманітні підходи у вирішенні низки певних професійних питань, але й проявити свої особистісні якості та інтелектуальний рівень як у процесі роботи, так і в повсякденному житті [1, с. 8].

Оскільки застосування комп'ютерних технологій навчання у вищій школі є одним із ключових напрямів сучасних досліджень й основним підходом удосконалення дидактичних засобів навчання, ми вважаємо, що саме створення і використання різноманітних завдань для виконання на комп'ютері зробить навчання іноземним мовам найбільш продуктивним. Таким, що відповідає формату компетентнісного підходу з урахуванням усіх сформованих вимог і стандартів третього покоління.

Ефективна організація самостійної роботи здатна створити умови не тільки для підвищення якості навчання іноземним мовам, але й розвитку професійно значимих якостей особистості, творчих здібностей, самостійності та активності, сприяти становленню та розвитку професійної компетентності. Всі освітні технології спрямовані на те, щоб навчити студентів працювати самостійно, оскільки саме самостійність дає можливість успішно адаптуватися до роботи, пов'язаної з технологіями, що швидко змінюються [2].

Нині на перший план висувається питання формування у фахівців здатності до саморозвитку, творчої активності в ухваленні рішень, широка професійна орієнтація. Значна роль у вирішенні цього завдання відводиться позааудиторній роботі у вузі, яка передбачає самостійну роботу студентів, під час виконання якої студент постає як творча особистість.

Позааудиторна самостійна робота студентів – запланована навчальна, навчально-дослідна, науково-дослідна робота студентів, що передбачає виконання необхідних завдань за межами аудиторії під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота студентів сприяє розвитку самостійності, відповідальності та організованості, формуванню технологічної та комунікативної компетенцій, творчого підходу до вирішення проблем навчального та професійного рівня.

Для організації самостійної роботи необхідно враховувати такі аспекти: готовність студентів до самостійної діяльності; мотив для отримання знань; наявність та доступність усього необхідного навчально-методичного та довідкового матеріалу; система регулярного контролю за якістю виконаної самостійної роботи; консультаційна допомога тощо. Форми позааудиторної роботи студентів визначаються змістом навчальної дисципліни та ступенем підготовки студентів. Вони можуть бути тісно пов'язані з теоретичними курсами та мати навчальний характер або навчально-дослідницький характер.

Організація самостійної роботи передбачає цілеспрямований та особистісно-орієнтований процес суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента. Така співпраця передбачає використання завдань різних видів та форм самостійної роботи через систему різних способів та прийомів планування, здійснення та контролю навчально-пізнавальної діяльності із урахуванням викладачем мотиваційно-ціннісних відносин та підвищення рівня готовності студентів до самостійної роботи. Отже, розвиток у студентів самостійності є однією з основних цілей сучасної освіти. Вирішення цього питання неможливе без зміни ролі викладача та студента у навчальному процесі. Сьогодні викладач постає як тьютор (консультант), завдання якого зводиться не до викладу готових знань, а до організації навчання. Він проводить семінари та консультує студентів; забезпечує зворотний зв'язок за виконаними завданнями (перевіряє та коментує письмові завдання); підтримує зацікавленість у навчанні протягом усього курсу; надає можливість зв'язуватися за допомогою телефону, пошти, електронної пошти та комп'ютерних конференцій.

Змінюється і психологічна установка студента від виконавчої позиції до активної. Той, хто навчається, приходить до розуміння, що навчитися можна тільки самому і знання саме по собі не формує ні вміння, ні волю. Під самостійною роботою у дидактиці розуміють різноманітні види індивідуальної та колективної діяльності студентів. Вимоги до організації самостійної роботи – забезпечення правильного поєднання обсягу аудиторної і самостійної роботи, методично правильна організація роботи в аудиторії та поза нею.

Сучасною тенденцією вищої освіти, на думку багатьох дослідників, є перехід від інформативних до активних методів навчання із включенням різноманітних форм самостійної роботи студентів. Виконання домашніх завдань різноманітного характеру (розв'язання ситуаційних завдань, пошук та аналіз літературних джерел за певною тематикою, підготовка до участі у науково-теоретичних конференціях та ін.) мають бути спрямовані на розвиток у студентів самостійності та ініціативи. Це дозволить студенту проявити себе, дізнатися про нове, глибше розібратися у вже вивченому матеріалі.

Навчальний процес неможливий без розвитку самостійності – одного з провідних якостей особистості, що виражається в умінні поставити певну мету, наполегливо досягати її виконання власними силами, відповідально ставитися до своєї діяльності, діяти при цьому

свідомо та з ініціативою не лише у знайомій обстановці, але й у нових умовах, що вимагають прийняття нестандартних рішень. Складовими самостійності є вміння, мотив і воля.

У процесі самостійної роботи виникають абсолютно природні та закономірні пізнавальні бар'єри, зумовлені слабким вихідним рівнем знань студентів, їх невмінням здійснювати логічні операції. Такі бар'єри необхідно передбачати та своєчасно діагностувати. Саме цей критерій, на думку багатьох дослідників, є показником якості роботи викладача. Загалом у наукових розвідках виділяють такі рівні самостійності: низький – дії за зразком; середній (активно-пошуковий) – застосування знань у стандартній ситуації; високий (інтенсивно-творчий) – використання знань у нестандартній ситуації, системність, вміння прогнозувати власну діяльність. Особливого значення надається рейтинговій системі контролю, що сприяє ритмічній роботі студентів протягом семестру, а також активізує пізнавальну діяльність шляхом стимулювання їх творчої активності. Важливою стороною навчальної діяльності студентів є самоорганізація учнів.

Сучасні педагогічні технології дозволяють реформувати базовий освітній процес із метою підвищення продуктивності освіти. Однією з таких технологій є інтенсифікація навчальної діяльності. Інтенсифікація навчання – це підвищення темпів навчання без зниження вимог до якості знань, що досягається шляхом удосконалення змісту навчального матеріалу та методів навчання. Поруч із «інтенсифікацією навчання» широко використовується поняття «активізація навчання». Під активізацією навчальної діяльності розуміють діяльність викладача, спрямовану на розробку та використання таких форм, змісту, прийомів та засобів навчання, які сприяють підвищенню інтересу до навчання, творчої активності студента у засвоєнні знань, формуванні умінь, навичок у їх практичному застосуванні, а також у формуванні здібностей прогнозувати виробничу ситуацію та приймати самостійні рішення. Важливо підкреслити, що навчання студента – це самоосвіта індивіда з власної ініціативи, систематична, керована викладачем самостійна діяльність студента, яка стає домінуючою, особливо в умовах переходу до багатоступеневої підготовки фахівців вищої освіти. Організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача є одним із найефективніших напрямків у навчальному процесі, що розвиває самостійну творчу діяльність.

Як можна побачити з наведених вище визначень і тлумачень, самостійна робота постає, з одного боку, як різновид діяльності, що стимулює активність, самостійність, пізнавальний інтерес, і як основа самоосвіти, поштовх до подальшого підвищення кваліфікації, а з іншого – як система заходів чи педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю студентів. Самостійна робота студентів під керівництвом викладача є педагогічним забезпеченням розвитку цільової готовності до професійної самоосвіти і є дидактичним засобом освітнього процесу. Правильна організація самостійної роботи є одним з найбільш ефективних напрямків у навчальному процесі, що розвиває самостійну творчу діяльність студентів.

Отже, самостійна робота студентів – це специфічний вид навчання, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта навчального процесу, формування його умінь, знань та навичок. Організація та забезпечення необхідних умов для здійснення самостійної роботи студентів зі спеціальних дисциплін є необхідним елементом підготовки майбутнього фахівця.

Список використаних джерел:

1. Сажина Т. М. Організація самостійної роботи іноземних студентів у межах навчального комплексу з російської мови як запорука підвищення якості освіти. *Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти* : тези наук.-метод. конф. кафедр університету, м. Харків, 28–29 листопада 2018 року. Харків : УДУЗТ, 2018. С. 7-8. URL: <https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/tez-2018.pdf> (дата звернення: 04.01.2022).

2. Гузанов Б. Н. Организация самостоятельной работы студентов вуза в условиях реализации многоуровневой модели обучения : монография. Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.- пед. ун-та, 2014. 158 с. URL: <https://elar.rsvpu.ru/bitstream/123456789/20942/1/978-5-8050-0548-1.pdf> (дата звернення: 20.12.2021).